

Nr 213**Av herr Hamilton, angående upphävande av värnpliktslagens regler om reservofficersaspirants tjänstgöringstid.**

Bestämmelser om de värnpliktigas tjänstgöringstid finnes som naturligt är i värnpliktslagen. Bland dessa regler återfinnes också en bestämmelse om tjänstgöringsskyldigheten för värnpliktig, som är antagen för utbildning till reservofficer vid armén. Denna tjänstgöringstid anges till högst 200 dagar. Motsvarande regler saknas i lagen såvitt gäller värnpliktiga, vilka antagits för utbildning till reservofficer vid andra vapenslag, liksom vad angår värnpliktiga vilka antagits för utbildning till fast anställning i försvaret av annat slag än till reservofficer. Dessa regler har alltsedan sin tillkomst år 1960 givit anledning till anmärkning.

Andra lagutskottet uttalade sålunda vid fjolårets riksdag i sitt utlåtande nr 19 följande:

Den utbildning som reservofficersaspirant vid armén undergår är avsedd att leda fram till fast anställning såsom reservofficer. Utbildningen av andra personalkategorier, som söker fast anställning såsom aktiva officerare samt reservofficerare vid marinen och flygvapnet, regleras icke i värnpliktslagen. Det kan därför synas inkonsekvent, att utbildningen av reservofficersaspiranter vid armén är föremål för reglering i denna lag. Enligt utskottets mening bör därför övervägas om utbildningen till reservofficer vid armén icke bör regleras i annan ordning än i värnpliktslagen.

Det finns all anledning understryka detta utskottets uttalande. Något särskilt skäl varför en tvångsregel av detta slag skall behövas just beträffande dem som önskar bli reservofficerare i armén har icke kunnat anföras.

De ifrågavarande reglerna i värnpliktslagen är vidare så utformade, att den som efter eget åtagande en gång antagits till reservofficersaspirant i armén icke senare vid ändrade förhållanden har rätt att avbryta sin tjänstgöring. Kan han icke fullfölja den tilltänkta utbildningen som reservofficer är han i allt fall skyldig kvarstanna i annan tjänst som kan anvisas honom tiden ut. Uppenbarligen måste en så sträng regel ha allvarliga rekryteringshämmande verkningar. Var och en som känner sig det minsta tveksam måste underlåta att anmäla sig.

Härom uttalade andra lagutskottet i sitt nyssnämnda utlåtande:

Enligt utskottets mening måste mot det sålunda framförda önskemålet ställas det allmännas intresse av att en så relativt dyrbar utbildning som officersutbildningen icke utan vägande skäl avbrytes på den enskildes initiativ. De i fjol införda reglerna om utbildning till reservofficer vid armén innebär emellertid, att reservofficersaspirant, sedan han frivilligt åtagit sig att undergå sådan utbildning, är bunden vid militär utbildning i 380 dagar

utöver underofficersutbildningen. Under så avsevärd tid kan inträda förändringar i den enskildes levnadsvillkor, som gör det angeläget för honom att avbryta militärtjänsten. Det kan därför ifrågasättas om icke möjlighet härtill bör införas. I sammanhanget kan också övervägas, huruvida icke samma möjlighet bör beredas den som undergår utbildning till värnpliktig officer och sålunda åtagit sig en utbildningstid av 180 dagar utöver underofficersutbildningen.

De farhågor som tidigare uttalats om de nya bestämmelsernas rekryteringshämmande effekt synes ha besannats. Enligt inhämtade upplysningar har såväl under 1960 som 1961 anställningsramen för slutligt antagande av reservofficerare inom armén varit 350 platser. Härmed kan jämföras följande. De som i augusti 1960 ansökte om anställning som reservofficerare i armén uppgick till allenast 309 personer, av vilka 305 sökte anställning efter 1943 års regler och blott 4 efter 1960 års nya bestämmelser. Då tiden för den slutliga behandlingen av ansökningarna var inne i september 1961 anställdes av dessa 305 som reservofficerare efter 1943 års bestämmelser 296 personer.

Redan med 1943 års bestämmelser, som uppenbarligen tett sig långt mera lockande än 1960 års nya regler, var det sålunda icke möjligt att täcka mer än cirka 85 % av behovet. Någon egentlig gallring var över huvud icke möjlig.

Om förhållandena beträffande nästa årskull är känt att antalet ansökningar ingivna i augusti 1961 nedgått till 256; samtliga dessa avsåg anställning enligt 1943 års äldre regler, något som ännu var möjligt för denna årskull. Därtill kommer emellertid ett icke känt antal sökande enligt 1960 års nya bestämmelser. Om dessa senare icke var flera än föregående år är en avsevärd ytterligare försvagning av rekryteringen att konstatera.

Med anledning av vad sålunda upplysts synes det uppenbart att rekryteringshämmande regler av det slag som de ovan påtalade bör utmönstras ur värnpliktslagen. Det kan över huvud icke vara ett intresse för staten att tvångsvis hålla kvar en sökande som icke längre vill ifrågakomma till den tjänst, till vilken han tidigare anmält sig. Den sålunda påtvingade utbildningen torde ha ett mycket begränsat värde ur det allmännas synpunkt.

Arbetet inom 1960 års värnpliktsutredning pågår alltjämt. Frågan om en revision av värnpliktslagen på här anmärkta punkter synes snarast böra upptagas inom denna utredning.

Under återopande av det anförda hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till borttagande i värnpliktslagen av reglerna om reservofficersaspirants tjänstgöringstid.

Stockholm den 24 januari 1962

Fredrik-Adolf Hamilton